

PAŽANGAUS BROŽIŲ KAIMO STRATEGIJA

2021, Brožių k.

TURINYS

TURINYS	2
1. ĮVADAS	3
2. ESAMOS STRATEGIJOS IR INICIATYVOS (SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS KITIEMS STRATEGINIAMS DOKUMENTAMS)	4
3. DALYVAVIMO PAŽANGIŲ KAIMŲ STRATEGIJŲ RENGIMO PROCESĖ APRAŠYMAS	5
4. PAGRINDINĖS CHARAKTERISTIKOS	7
5. VALDYMAS IR STEBĖSENA	144
5.1. Valdymas	144
6. PAŽANGAUS KAIMO STRATEGIJŲ IŽVALGOS IR FINANSAVIMO PERSPEKTYVOS	15
6.1. Ižvalgos	155

1. ĮVADAS

Dažnai sakoma, kad LEADER yra ideali priemonė palaikyti atsirandančią pažangių (išmaniųjų) kaimų idėją vietos lygmeniu. Pažangiųjų kaimų koncepcija atkreipia dėmesį į kaimo vietovių poreikius ir galimybes, į kurias dažnai nekreipiama dėmesio, palyginti su miesto teritorijomis, taip pat pabrėžia poreikį labiau sutelkti kaimo plėtros dalyvius pačiame vietos lygyje, kad kaimo vietovės išliktų ir klestėtų ateinančiais dešimtmečiais.

Pažangus kaimas, kas tai? *„Pažangūs kaimai yra kaimo vietovių bendruomenės, kurios naudoja novatoriškus sprendimus, kad padidintų savo atsparumą, remdamasis vietos stiprybėmis ir galimybėmis bei atsirandančiomis galimybėmis. Kurdami ir įgyvendindami savo ekonominių, socialinių ir (arba) aplinkos sąlygų gerinimo strategijas, jie pasikliauja dalyvavimo principu, ypač sutelkdami skaitmeninių technologijų siūlomus sprendimus. Pažangūs kaimai gauna naudą iš bendradarbiavimo su kitomis kaimo ir miesto bendruomenėmis ir veikėjais. Pažangaus kaimo strategijų inicijavimas ir įgyvendinimas gali remtis esamomis iniciatyvomis ir gali būti finansuojamos iš įvairių viešųjų ir privačių šaltinių.“*

Pažangių kaimų kūrimas ir plėtra turėtų visų pirma išspręsti gyventojų skaičiaus mažėjimą, skatinti paslaugų teikimą, jų plėtrą ir užtikrinti tvarų ekonomikos augimą. Pažangūs kaimai naudojami funkcinio įvairių sektorių požiūriu, susiedami turimas ir būsimas plėtros priemones. Jis skirtas daugeliui suinteresuotųjų šalių, ne tik vietos žmonėms, įskaitant kaimo plėtros specialistus, įstatymų leidėjus, politikus, verslininkus, NVO ir akademikus. Pažangūs kaimai yra geriausias būdas tvariai įgyvendinti šią viziją - intelektualūs kaimeliai atsiranda dėl integruoto požiūrio ir sėkmingos skirtingų politikos sričių sąveikos, siekiant padidinti papildomumą ir darną bei panaudoti didelio masto sinergijos pranašumą.

Metų perspektyvoje socialinės problemos ir atskirtis gilės, todėl atkreipdami dėmesį į naujas technologijas, socialines problemas, gamtosaugą, visokeriopą vietos resursų tausojimą, turime kurti darniai besivystančią ir pažangią ekonomiškai nepriklausomą, technologijas valdančią bendruomenę. Tai galima pasiekti tik partnerystės ir bendradarbiavimo skatinimo rėmuose.

2. ESAMOS STRATEGIJOS IR INICIATYVOS (SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS KITIEMS STRATEGINIAMS DOKUMENTAMS)

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (LR Seimo nutarimas Nr. XI-2015, 2012 m. gegužės 15 d.) vizija siekiame pažadinti visuomenės ir kiekvieno jos nario kūrybiškumą, susitelkti prie idėjų, kurios padėtų Lietuvai tapti modernia, veržlia, atvira pasauliui, puoselėjančia savo nacionalinį tapatumą šalimi:

Lietuva – sumani šalis, kurioje gera gyventi ir dirbti Tai šalis, kurioje skatinamas žmonių kūrybiškumas, saviraiška ir kurios gerovę kuria atsakingi, kūrybingi ir atviri žmonės.

2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas (TAR, 2020-09-16, Nr. 19293) (*aktuali redakcija nuo 2021-10-09*) patvirtina strateginius tikslus:

3 strateginis tikslas – didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams įpareigoja siekti pažangos gerinant kaimo vietovių gyventojų išsilavinimą.

5 strateginis tikslas – gerinti transporto, energetinį ir skaitmeninį vidinį ir išorinį junglumą, kurio vienas iš siekių yra pagerinti šalies vidaus susisiekimo sistemą – didinti junglumą tarp miestų, mažinti kaimo ir mažų ir vidutinių miestų atokumą.

Klaipėdos rajono vietos veiklos grupės „Pajūrio kraštas“ 2024-2028 metų vietos plėtros strategija. VPS tema – Sumanaus kaimo kūrimas ir plėtra Klaipėdos rajone.

VPS priemonės „*Sumanaus kaimo kūrimas ir plėtra*“ tikslas - privačiojo ir viešojo sektorių partnerystę. Sektorių ir (arba) subjektų kooperacija yra labai svarbus kaimo socialinio ir ekonominio vystymosi veiksnys, kuris labai priklauso nuo modernizavimo lygio, tinkamos infrastruktūros prieinamumo ir įperkamumo bei nuo pajėgumų veiksmingai diegti modernias technologijas, skaitmenizacijos procesus ir pan. Siekiant užtikrinti, kad visi gyventojai turėtų galimybes dalyvauti vystymosi procese, būtina skatinti veiksmus, skirtus įvairioms iniciatyvoms remti: a) ekonominės plėtros; b) skatinančioms socialinę integraciją, susijusią su užimtumu, emocine ir fizine sveikata, sveika gyvensena, prisitaikymu prie klimato kaitos keliamų iššūkių; c) tinkamų, šių dienų iššūkius atitinkančių socialinių paslaugų ir socialinės infrastruktūros prieinamumu. Pagrindinė problema: 1) Rajonas nepakankamai patrauklus aukštesnės pridėtinės vertės verslui, nepilnai vystomos trumpųjų maisto tiekimo grandinių, dalinimosi ir žiedinės ekonomikos iniciatyvos, nekuriami partnerystės tinklai.

3. DALYVAVIMO PAŽANGIŲ KAIMŲ STRATEGIJŲ RENGIMO PROCESĖ APRAŠYMAS

Išnagrinėję viešoje erdvėje publikuojamus straipsnius apie išmaniuosius kaimus (Smart Village), suprasdami, kad IV pramonės revoliucija kelia nemažus iššūkius kaimui, nutarėme ieškoti būdų išgyvenimui: keisti ir patiems keistis. Manome, kad perspektyvoje socialinės problemos ir atskirtis gilės, todėl atkreipdami dėmesį į naujas technologijas, socialines problemas, gamtosaugą, visokeriopų vietos resursų tausojimą, turime kurti darniai besivystančią, pažangią Brožių kaimo bendruomenę. Kaip parodė COVID-19 pandemija, ekonomiškai nepriklausoma, tvari bendruomenė galėtų būti ženkli parama regionui.

Vietos bendruomenės nariai, įskaitant vietos verslininkus, ūkininkus, savivaldybių įstaigų atstovus, nevyriausybinį organizacijų atstovai ir kiti vietos plėtros dalyviai aktyviai įsitraukė į strategijos kūrimą tiek iš pradžių – identifikuojant Brožių ir (aplinkinių kaimų) problemas, poreikius, privalumus ir tikslus, tiek ir formuojant konkrečias strategijos veiklas.

Siekiant nustatyti, kokiose srityse yra aktualus pažangaus Brožių kaimo vystymasis vadovavomės pagrindiniais pažangaus kaimo vystymo principais (Smart Countryside study, 2017; Digital Villages, 2017; Tirziu, Vrabie, 2017; Smarter, greener, more inclusive, 2017; Štareikė, 2017):

- **Tikslusis ūkininkavimas (žemdirbystė):** mažinant sąnaudas, maksimaliai išnaudojant jutiklius ir sprendimų palaikymo sistemas, kartu gerinant maisto tiekimo grandinę, tausojant dirvožemį, apsaugant išteklius ir aplinką.
- **Skaitmeninės ir kitos inovacijos atviros platformos**, kur siūlomos visos pagrindinės paslaugos, pvz., e. mokymai, e. sveikata (geresnė prieiga prie medicininės priežiūros), e. administravimas, transportavimas, maitinimas, socialinės paslaugos, apeinant oligopolines mažmeninės prekybos struktūras, geresnė produktų kokybė ir didesnis pasirinkimas
- **Dalijimosi ekonomika**, brangiais techniniais sprendimais ir įranga
- **Žiedinė ekonomika**, padedanti mažinti atliekas ir tausoti išteklius
- **Bioištekliais (atsinaujinančiais) pagrįsta ekonomika**, besiremianti moksliniais tyrimais, inovacijomis ir technologijomis.
- **Atsinaujinančioji energija** ypač svarbi kaimo vietovėse, kurios pasižymi ne tik erdve, bet ir lengva prieiga prie reikiamų gamtos išteklių (vėjo, saulės, vandens, dirvožemio, medienos, biomasės).
- **Kaimo turizmas**, apimantis ekologinį, sveikatai palankų maistą ir poilsį, rekreacinį turizmą, sudaro galimybes kurti naujas didelės vertės darbo vietas.
- **Socialinės inovacijos kaimo paslaugų ir verslumo srityje**
- **Įtraukiosios socialinės infrastruktūros**, partnerystės organizacinio mechanizmo kūrimas ir diegimas (gyvosios laboratorijos, klasteriai, tinklai)

Pažangaus kaimo koncepcijoje išreiškiamas glaudus bendruomenių, gamybos ir vartojimo būdų, jų kultūros ir aplinkos, kurioje gyvena, ryšys. Toks ryšys egzistuoja prioritetą teikiant vietos ekonomikai. Stiprinant vietos ekonomiką diegiami dalijimosi, žiedinės, bioištekliais pagrįstos

ekonomikos principai. Nauji gamybos ir vartojimo modeliai sudaro sąlygas mokyti žmones, skatinti jų supratingumą apie maistą ir aplinkosaugą, gilinti gamintojų žinias ir saugoti skirtingą kultūrinį tapatumą. Ūkininkai, kaimo gyventojai ir kaimo socialinės infrastruktūros institucijų darbuotojai yra pagrindiniai pažangos kaime skatintojai.

Reguliarus konsultavimasis su Brožių ir aplinkinių kaimų bendruomenės nariais, ūkininkais, verslininkais ir kitomis tikslinėmis grupėmis visuose Pažangaus Brožių kaimo strategijos etapuose suteikė vietos gyventojams ir organizacijoms galimybę aktyviai įsitraukti į visą procesą.

4. PAGRINDINĖS CHARAKTERISTIKOS

Seniūnijoje geografinė padėtis ir kitos charakteristikos

VĖŽAIČIŲ SENIŪNIJA

Vėžaičių seniūnija - Seniūnijos centras – Vėžaičių miestelis. Tai sena gyvenvietė, istoriniuose šaltiniuose minima nuo XVI amžiaus. Miestelio istorija skaičiuojama nuo 1561 metų, kai kaimui buvo suteikta privilegija su apribojimais. Gyvenvietė yra už 5 km į rytus nuo Gargždų, prie senojo Žemaičių plento. Vėžaičių kaimo, XVIII amžiaus pabaigoje tapusio bažnytkaimiu, istorija neatsiejama nuo Vėžaičių dvaro, nulėmusio gyvenvietės augimą, istorijos. Dvaro klestėjimo ir nuosmukio periodai turėjo tiesioginės įtakos gyvenvietės socialinei-ekonominei raidai, nes iki pat XX amžiaus pradžios dvaro sodybos užstatymas sudarė Vėžaičių gyvenvietės užstatymo branduolį.

Lankytinos vietos ir kultūros paveldo vertybės – saugomi kultūros paveldo paminklai – Kalniškės, Maciuičių, Gerduvenų, Lapių piliakalniai. Pietrytiniu Lapių kaimo pakraščiu teka Žvelsos upė su rytiniu intaku Trumpe. Prie Žvelsos upės dauboje glaudžiasi Lakštingalų slėnis – įvairių švenčių vieta. Žvelsenų senovės gyvenvietė.

Vakaruose seniūnijos teritorija ribojasi su Minijos upės senslėnio kraštovaizdžio draustiniu. Vaizdingas Minijos upės slėnis yra pamėgta baidarių turizmo vieta, veikia kaimo turizmo sodybos. Seniūnijoje yra poeto Butkų Juzės gimtinė Pažvelsio kaime, Kryžius su Rūpintojėlio bareljefu ir religiniais simboliais Tilvikų kaime, Vėžaitynės fašizmo aukų I ir II vieta-kapinės (žydų žudynių vieta ir kapas), Vėžaičių buvusio Volmerio dvaro sodyba su parku, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Vėžaičių filialas ir jame atidaryta Kalkinimo mokslinio muziejaus parengta ekspozicija, atskleidžianti Vėžaičių istorinės praeities fragmentus, Vėžaičių Šv. Kazimiero Išpažinėjo katalikų bažnyčia, kuri buvo pastatyta 1784 m. grafo Kazimiero Volmerio.

Seniūnijoje yra dvi pagrindinės mokyklos – Vėžaičių ir Lapių, Vėžaičių kultūros centras.

Seniūnijoje įsikūrusios 8 kaimų bendruomenės: Antkopčio, Girininkų, Brožių, Lapių, Tilvikų, Vėžaičių, Ežaičių, Maciuičių-Kalniškės, kurios suaktyvino seniūnijos gyventojų kultūrinę, socialinę veiklą.

BROŽIŲ KAIMAS

Brožiai – kaimas Klaipėdos rajono savivaldybėje, šalia kelio iš Vėžaičių (8 km) į Veivirženus (6 km). Seniūnaitijos centras.

Gyventojai. Remiantis Vėžaičių seniūnijos informacija, 2022 metais Vėžaičių seniūnijoje gyveno 4 569 asmenys, tuo tarpu Brožių kaime – 83 asmenys.

Seniūnijos pateiktais duomenimis, gyventojų struktūroje dominavo darbingo amžiaus asmenys (3 110 asmenys), kurių dalis sudarė 67,72 proc. visų gyventojų. Vaikai sudarė 16,89 proc. arba 778 gyventojai, pensinio amžiaus asmenys 15,61 proc. arba 719 gyventojai.

Ūkininkai. Šiuo metu seniūnijoje veikia keletas žemės ūkio paslaugų teikėjų: viena žemės ūkio bendrija ŽŪB (mėsos gaminiai) ir penki ūkininkai (du pieninkystės ūkiai, du ekologinai kanapių ir rapsų aliejų ūkiai ir vienas žolelių ūkis).

4.1. Intervencinė logika

Žemės ūkio sektoriaus konkurencingumui palaikyti Brožių kaime siekiama organizuoti trumpąsias maisto tiekimo grandines. Trumposios maisto tiekimo grandinės yra neabejotinai naudingos. Dėl jų pirkėjas (galutinis vartotojas) gauna aukštesnės kokybės produktą. Jų dėka galima tvariau gaminti bei maksimaliai sumažinti maisto praradimus. Ūkininkams tai leidžia gauti didesnes pajamas, kadangi pristatydami produktą tiesiai klientui, jie eliminuoja tarpininkavimo poreikį. Dėl vietinių gamintojų, trumposios maisto tiekimo grandinės padeda išsaugoti sukuriamą vertę vietos bendruomenėms.

Vietos maisto produktų rinkos vystymas, ypač tiesioginių pardavimų, būtinas siekiant patenkinti didėjančią ekologiško, šviežio, vartotojų gyvenamojoje vietoje pagaminto maisto paklausą. Trumpa maisto tiekimo grandinė yra betarpiškas, nuolat tobulinamais gamintojų santykiais su vartotojais grindžiama tiekimo grandinė, kurios pagrindinis bruožas yra produkto vertės ir vartojimo prasmės kūrimas, gebėjimas tiekti maistą, leidžiant vartotojui pačiam spręsti apie maisto produktų kokybę ir patrauklumą, remiantis savo žiniomis, patirtimi ar vaizduote. **To sieksime pradėdami nuo vaikų – jų ugdymo, partnerystėje su Universitetais ugdysime būsimus ūkininkus, mokslininkus, gamtos ir kitus specialistus.**

Dėl gyventojų gyvenimo būdo kaitos, jaunų šeimų kūrimosi regionuose, kaimuose, taip pat ir gyventojų senėjimo kyla poreikis įvairesnių ir platesnio spektro socialinių paslaugų teikimui.

Pagrindinė socialines paslaugas teikia savivaldybės. Jos atsako už socialinių paslaugų teikimą, teikiamų paslaugų kokybę bei dažnumą. Pagrindiniai socialinių paslaugų gavėjai – šeimos, vaikai, neįgalūs asmenys ir senyvo amžiaus asmenys. Savivaldybė organizuoja socialinių paslaugų teikimą savo gyventojams, vykdo socialinių paslaugų plėtrą, atsižvelgdama į gyventojų poreikius. Visų socialinių paslaugų poreikis patenkinamas, išskyrus nepilnai patenkinamas asmenų, pageidaujančių gauti ilgalaikės socialinės globos paslaugas Tauragės rajono savivaldybės teritorijoje esančiose socialinės globos įstaigose.

Kita labai svarbi socialinė problema, kuri reikalauja atitinkamų veiksmų yra darbingo amžiaus asmenų, kurie Vėžaičių seniūnijoje sudaro net 67,72 proc. integravimas į darbo rinką, naujų socialinių ir socialiai atsakingų verslų kūrimas seniūnijoje, kuris užtikrintų ne tik atskirų asmenų bet ir visos bendruomenės integraciją, kartu užtikrinant ekonomikos ir socialinį augimą seniūnijoje.

Taigi socialinėms problemoms spręsti ir socialiniai integracijai didinti siekiama įgyvendinti socialines inovacijos kaimo paslaugų ir verslumo srityje, kurti bendrą socialinę infrastruktūrą ir partnerystės ryšius.

Socialinės inovacijos kaimo vietovėse dažniausia yra senų, esamų veiklų ir procesų tobulinimas, strategijos, projektai ir paslaugos, siekiant patenkinti besikeičiančius kaimo gyventojų poreikius. Socialinės inovacijos yra organizaciniai veiksniai ir sprendimai, socialiniai ryšiai ir bendradarbiavimo tinklai, kurie lemia pokyčius ir yra priimtini visuomenei.

Brožių kaimo misija: patogioje geografinėje padėtyje esanti seniūnija, kurioje gyvena ir dirba vieningi žmonės susibūrę į bendruomenes. Tai seniūnija, turinti stiprų potencialą ir ištakas vietos tradicijų puoselėjimui ir siekių kurti socialiai ir ekonomiškai saugią gyvenamąją aplinką dabarties ir ateities kartoms.

Lentelė 4.1.: SSGG analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> ● Bendruomenės patirtis verslų: socialinių, trumpųjų maisto grandinių ir kitų paslaugų vystyme. ● Ekonominiu ir socialiniu požiūriu inovatyvi bendruomenė ● Vietos ūkininkai ● Aktyvūs vietos gyventojai ● Gera geografinė padėtis pardavimų skatinimo, verslo vystymo prasme ● Tvarūs partnerystės ryšiai tarp sektorių ● Bendruomeninis gyvenimas ir vietos bendruomenės veiklos rezultatai – sėkmingai vystomas bendruomeninio verslo idėja 	<ul style="list-style-type: none"> ● Menkas vietos gyventojų verslumas ● Menkas gyvenamosios vietovės išsivystymas aplinkosaugos, klimato kaitos srityse ● Menka gyvenamosios vietovės pažanga informacinių technologijų, skaitmenizavimo srityje ● Bloga infrastruktūra (keliai, apšvietimas, pastatai, vandentiekis ir pan.) ● Per mažai žinių apie socialinių tinklų, erdvių panaudojimo galimybes ● Menkos galimybės (jų nebuvimas) gauti kompleksines paslaugas ● Jaunų šeimų problemos (vaikų darželis, darbo radimas mamoms, prižiūrinčioms vaikus ir pan.) ● Menkos jaunimo užimtumo / ribotos jaunimo galimybės įsidarbinti ● Asocialios gyvensenos plitimas (vaikų nepriežiūra, priklausomybės ligos ir pan.)
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> ● Populiarėjantis ir vis didesnę reikšmę įgaunantis maisto sistemų ir trumpųjų maisto grandinių vystymas, tvaraus vartojimo skatinimas ir partnerystės ryšių kūrimas ● Ekonominės ir gyvenamosios aplinkos poreikius atliepiančių atsinaujinančių energijos išteklių diegimas ● Nacionaliniu lygmeniu skatinamas savaiminis mokymasis ir mokymasis visą gyvenimą ● Švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų prieinamumo didinimas 	<ul style="list-style-type: none"> ● Technologijų plėtra, žmogiškojo kapitalo nykimas ● Blogėjanti gyventojų sveikata dėl mažo fizinio aktyvumo, įdingo maitinimosi ir kitų žalingų įpročių ● Technologijų ir skaitmenizacijos plėtra didina „žirkles“ tarp socialinių sluoksnių ● Gilėja bendras pesimizmas ir nesidomėjimas socialine veikla

Lentelė 4.1.2.: Plėtros prioritetai

Brožių kaimo plėtros poreikiai / ekonominės veiklos vykdymo plėtros prioritetai

- Ūkininkų produkcijos realizavimas, maisto grandinių vystymas
- Neformalaus švietimo plėtra sveikos gyvensenos, mitybos, ekologijos ir aplinkosaugos srityje
- Integruotos ir gyventojų poreikius atitinkančios tvarios socialinės ir ekonominės plėtros užtikrinimas
- Įvairių paslaugų vietos gyventojams teikimas, skatinant vietos gyventojų dalyvavimą maisto tiekimo grandinėje, sveikatai palankios aplinkos kūrimas ir inovacijų diegimas
- Įvairių socialinių iniciatyvų įgyvendinimas, siekiant spręsti vietos socialines problemas, panaudojant vietos bendruomenės ekonominį potencialą

4.2. Brožių kaimo sumanūs sprendimai

4.2.1. Tvari ir konkurencinga ekonomika bus pasiekta pertvarkant ir modernizuojant žemės ūkio veiklas, investuojant į infrastruktūrą, veiklos įvairinimą (statybą ir renovaciją, įrangos modernizavimą), reikalingą didesnę pridėtinę vertę turintiems produktams galutinai pagaminti. Kitas svarbus segmentas – inovacijų lygio kėlimas, šiuolaikinių technologijų pažangos taikymas, kuriant naujus gamybos procesus ir produktus, nukreiptus į ekologinę gamybą ir trumpos maisto grandinės vystymą.

4.2.2. Tvari ir nuosekli socialinė integracija prisidės prie Brožių ir aplinkinių kaimų, bei visos Vėžaičių seniūnijos žmonių gyvenimo kokybės gerinimo. Naujų paslaugų ir bendravimo būdų įgyvendinimas leis pilnavertiškai ir veiksmingai dalyvauti viešajame gyvenime. Socialinių poreikių tenkinimas bei visuomenės problemų sprendimas, suteikia žmonėms daugiau galimybių ir sukuria naujus socialinius santykius bei bendradarbiavimo modelius. Siekiant socialinio balanso turi būti plėtojami ir skleidžiami metodai, kurie yra aiškiai pranašesni už dabartinę praktiką. Tam reikia kompetentingų tarpininkų, veiksmingų skatinamųjų priemonių ir tinklų, kurie paspartintų ir palengvintų abipusį mokymąsi.

Lentelė 4.2.1. Tikslai atsižvelgiant į SSGG analizę

Tikslas	Uždavinys
1. Verslo, grįsto smulkiais vietos ūkiais gamintojais, plėtra	<ul style="list-style-type: none"> • Vystyti smulkių ūkio subjektų ir gamintojų kooperaciją panaudojant bendrus technologinius procesus • Vystyti partnerystę su mokslu ir akademinė bendruomene
2. Skatinti darnią plėtrą kompleksiniu aspektu: socialiniu, ekonominiu ir aplinkos	<ul style="list-style-type: none"> • Integruoti socialinę atskirtį patiriančias grupes į darbo rinką ir skatinti jų užimtumą

Lentelė 4.2.2. Veiklos, rodikliai ir rezultatai

Uždavinys	Veikla	Rezultatai	Rodikliai
1. Verslo grįsto smulkiais vietos ūkiais gamintojais plėtra			
1.1. Vystyti smulkių ūkio subjektų ir gamintojų kooperaciją panaudojant bendrus technologinius procesus	<ul style="list-style-type: none"> Įkurti mobilių vietos gamintojų turgelį ir el. parduotuvę 	<ul style="list-style-type: none"> Tinkliniai ūkio subjektai sukuria pagrindą ilgalaikiam ekonominiam bendradarbiavimui bei bendram darbui rinkoje Didesnis ūkio subjektų pasirengimas ir susidomėjimas naujomis galimybėmis ir pajamų įvairinimas Didesnis vietinio maisto ir originalių vietinių produktų ir gaminių prieinamumas ne tik išorės klientams, ekskursantams, turistams, bet ir vietiniams gyventojams Konstruktivus investicinis klimatas, paprastesnės veiklos sąlygos ir konkurencingo požiūrio į maisto rinką užtikrinimas Atotrūkio tarp miesto ir kaimo sumažėjimas ir partnerystė 	<ul style="list-style-type: none"> Bendradarbiauja ne mažiau kaip 10 smulkių vietos ūkių ir (arba) gamintojų; Sukurta mobili interaktyvi parodavimo platforma (programėlė); Sukurtos 2 naujos darbo vietos; Atlikta paklausos ir pasiūlos analizė, rinkos tyrimas.
	<ul style="list-style-type: none"> Įkurti technologijų ir įrangos dalinimosi centrą 	<ul style="list-style-type: none"> Įkurtas centras, kuriame vienu metu gali būti atliekami žemės ūkio produktų gamybos ir (arba) perdirbimo procesai. Įkurta 1 darbo vieta skaitmeninių technologijų specialistui – konsultantui. 	
1.2. Vystyti partnerystę su mokslu ir akademinė bendruomene	<ul style="list-style-type: none"> Steigti gyvąsias laboratorijas 	<ul style="list-style-type: none"> Verslumo bei visos ekonomikos stiprinimas informuojant, šviečiant, kuriant darbo vietas, mažinant nedarbą ir gyventojų emigraciją, taip pat mažinant atskirtį tarp kartų Kūrybinio, švietimo ir verslo plėtros dėka, užtikrinta geresnė vietinių gyventojų gyvenimo kokybė. Ugdomos vietos žmonių kompetencijos, žinios ir įgūdžiai sveikos 	<ul style="list-style-type: none"> Atliktų eksperimentinių (inovatyvių) žemės ūkio produktų gamybos ir (arba) perdirbimo būdų skaičius – 3vnt.
	<ul style="list-style-type: none"> Edukacinių, sveikos gyvensenos programų kūrimas (diegimas) 	<ul style="list-style-type: none"> Sukurta ne mažiau kaip 6 programos; Organizuota ne mažiau kaip 50 švietėjiškų renginių; Sukurta interaktyvi duomenų bazė apie 	

		<p>gyvensenos, naujų technologijų srityse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aukštesnę bendruomenės gyvenimo kokybę užtikrina socialiai pažeidžiamų asmenų, vietos gyventojų, savanorių, asociacijų narių ir jaunesnio amžiaus gyventojų keitimasis žiniomis ir patirtimi, siekiant kartų bendradarbiavimo, socialinio sąmoningumo, rūpinimosi kitais svarbos, supratimo. 	<p>vietos gamintojus, augintojus</p>
2. Skatinti darnią plėtrą kompleksiniu aspektu: socialiniu, ekonominiu ir aplinkos			
<p>1.1. Integruoti socialinę atskirtį patiriančias grupes į darbo rinką ir skatinti jų užimtumą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Įkurti (įsteigti) integruotą paslaugų ir gamybos centrą, sektorių partnerystės kontekste 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinamas tarpsektorinis bendradarbiavimas ir sisteminga partnerystė • Paskatinta efektyvesnė konkurencija ir solidarumas rinkoje • Sustiprinta visuomenės sanglauda, t.y. individų, įvairių socialinių grupių, įstaigų ir organizacijų, bendruomenių, socialinių sistemų sąveika • Padidėjusi socialinių grupių integracija į darbo rinką • Suteikta galimybė darbuotojams gauti konkurencingus, rinkos lygio atlyginimus ir sukurtos geresnės darbo sąlygos nei vidutinėje tradicinėje pelno siekiančioje įmonėje 	<ul style="list-style-type: none"> • Partneriaujančių organizacijų (įstaigų) – verslo, NVO, VŠĮ, savivaldos ir pan. – skaičius – 10 vnt. • Soc. pokytis - padidėjęs užimtumas – ne mažiau nei 5 proc.

Lentelė 4.2.3 Veiksmų planas

Uždavinys	Veikla	Būtinai žmogiškieji ištekliai	Būtinai techniniai ištekliai	Finansavimo suma ir periodas
1. Verslo grįsto smulkiais vietos ūkiais gamintojais plėtra				
1.1. Vystyti smulkių ūkio subjektų ir gamintojų kooperaciją panaudojant bendrus technologinius procesus	<ul style="list-style-type: none"> Įkurti mobilių vietos gamintojų turgelį ir el. parduotuvę 	<ul style="list-style-type: none"> Smulkūs, Šeimos ūkiai ir gamintojai Operatorius / paskirstytojas Savivaldybės atstovai Vietos veiklos grupės atstovai Bendruomenės nariai Reklamos specialistas Turizmo sektoriaus atstovai 	<ul style="list-style-type: none"> Mobili prekyvietė (transporto priemonė – autobusiukas (priekaba)) Technologinė įranga Interneto svetainė 	2025÷2028 m. 200 000÷ 250 000 Eur
	<ul style="list-style-type: none"> Įkurti technologijų ir įrangos dalinimosi centrą 	<ul style="list-style-type: none"> IT specialistai Technologas (-ai) Techniniai darbuotojai Smulkūs ir šeimos ūkiai, ir gamintojai Operatorius /paskirstytojas 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktūra – gamybinės patalpos Žemė Technologinė įranga IT ir kitas inventoriūs 	2024÷2027 m. 700 000÷ 1 000 000 Eur
1.2. Vystyti Partnerystę su mokslu ir akademinė bendruomene	<ul style="list-style-type: none"> Steigti gyvąsias laboratorijas 	<ul style="list-style-type: none"> Švietimo bendruomenė Jaunimo atstovai Senjorai Bendruomenių nariai Šeimos ūkiai Akademikai Mokslininkai Smulkūs ir šeimos ūkiai, gamintojai 	<ul style="list-style-type: none"> Erdvė (-ės) švietėjiškų renginių organizavimui Edukacinės, sveikos gyvensenos programos; Demonstracinė technika ir įranga, degustacinė produkcija, gaminiai 	2024÷2027m. 100 000 ÷ 150 000 Eur
	<ul style="list-style-type: none"> Edukacinių, sveikos gyvensenos programų kūrimas (diegimas) 			
2. Skatinti darnią plėtrą kompleksiniu aspektu: socialiniu, ekonominiu ir aplinkos				
1.2. Integruoti socialinę atskirtį patiriančias grupes į darbo rinką ir	<ul style="list-style-type: none"> Įkurti (įsteigti) integruotą paslaugų ir gamybos centrą, sektorių 	<ul style="list-style-type: none"> Smulkūs vietos verslininkai; Smulkūs ir šeimos ūkiai; Savivaldybės atstovai 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktūra – gamybinės patalpos Žemė Technologinė įranga 	2025÷2028 m. 1 000 000÷

skatinti jų užimtumą	partnerystės kontekste	<ul style="list-style-type: none"> • Bendruomenės Nariai • IT specialistai • Gamybos darbuotojai 	<ul style="list-style-type: none"> • IT ir kitas inventorius 	1 200 000 Eur
----------------------	------------------------	---	---	---------------

5. VALDYMAS IR STEBĖSENA

5.1. Valdymas

Pažangaus kaimo procesą ir išmaniają kaimo strategiją inicijavo Brožių kaimo bendruomenė. Ji subūrė verslininkus, ūkininkus, organizacijų ir vietos valdžios atstovus, ir vietos gyventojus, kurie darbo susitikimuose ir tikslinėse grupėse apibrėžė problemas ir iššūkius, atrado SMART sprendimus ir nubrėžė SMART strateginius ateities tikslus. Siekiant palengvinti užsibrėžtų tikslų pasiekiamumą, nustatyti konkretūs terminai ir už įgyvendinimą atsakingi asmenys. Pažangi kaimo strategija apima daugybę skirtingų veikėjų, nes buvo atsižvelgta į skirtingų atstovaujama sektorių specifiką.

Kadangi visa strategija yra orientuota į bendravimą su vietos bendruomene ir plačiąja visuomene, jie bus įtraukti ir į įgyvendinimo etapą. Brožių kaimo bendruomenė vykdys aktyvų viešąjį ryšį, kad visos suinteresuotosios šalys būtų informuotos apie strategijos eigą. Atsakingas asmuo bus organizacijos vadovas ir valdyba, paskirstantys atsakomybes už veiksmus tarp organizacijos narių. Organizacijos darbą koordinuoja vadovas. Idėjos aptariamose ir plėtojamose ketvirčio susitikimų metu, taip pat pogrūpiuose norinčių dalyvauti konkrečios idėjos įgyvendinime. Visi turės lygias teises kuriant ir įgyvendinant idėjas.

Planuojama viena kartą į ketvirtį organizuoti susitikimus, pristatyti rezultatus, išgirsti tiek organizacijos narių, tiek plačiosios visuomenės nuomones ir išvagas.

5.2. Stebėseną

Siekiant stebėti, kaip pasiekiami planuoti rezultatai ir poveikis strategijos įgyvendinimo metu bus atliekamas įvertinimas. Pagrindiniai principai vertinimo procese yra skaidrumas, aiški metodika, nešališkumas ir nepriklausomumas, vertinimo procesų planavimas, rezultatų ir rekomendacijų matomumas ir sklaida. Vertinimo procesą inicijuoja Brožių kaimo bendruomenė, atsakinga už pažangaus kaimo strategijos valdymą (įgyvendinimą). Pasitelkiama nepriklausoma vertintojų grupė, sudaryta iš ne mažiau kaip 3 skirtingus sektorius atstovaujančių asmenų, kuri atlieka vertinimą nuolat bendraudamas su šia organizacija.

Vertinimo procesą atlieka nepriklausoma vertintojų grupė, kurie pristato vertinimo metodiką, rezultatus, galutinę ataskaitą. Nepriklausoma vertintojų grupė dalyvauja visoje vykdymo veikloje, prižiūri, užtikrina įstatymų laikymąsi, turimą reikiamą informaciją, garantuoja nešališkumą.

Strategijos įgyvendinimo metu yra privalomas nuolatinis vertintojų ir strategijos vykdytojo bei kitų susijusių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas. Vertinimo metodai apima įgyvendinimo kontrolę per visą Strategijos laikotarpį.

Atliekamas periodinis vertinimas kiekvienais metais, siekiant įvertinti kaip buvo pasiekti nustatyti tikslai. Galutinis įvertinimas bus atliktas strategijos pabaigoje. Siekiama įvertinti veiksmingumą, efektyvumą ir indėlį į Pažangaus kaimo strategijos tikslų siekimą.

Taikant dalyvaujamojo požiūrį, visuomenė įtraukiama į visus Strategijos kūrimo, įgyvendinimo ir tolesnių veiksmų procesus. Bus siekiama naudoti mechanizmus, leidžiančius nuolat įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimo procesus. Ypatingas dėmesys skiriamas komunikacijai, kurioje dalyvauja: plačioji visuomenė, žiniasklaida, plėtros veikėjai, sprendimus priimančios asmenys, asociacijos. Veiksmingi komunikacijos mechanizmai apima informacinius renginius apie strategijos įgyvendinimo eigą, mokomąją medžiagą, informacijos skelbimą internete, švietimo organizavimą, vizitus ir sistemingą informaciją per suinteresuotųjų šalių svetaines.

6. PAŽANGAUS KAIMO STRATEGIJŲ IŽVALGOS IR FINANSAVIMO PERSPEKTYVOS

Europos Komisija yra viešai įsipareigojusi skatinti vietos produktų vertės grandinių kūrimo ir patirties sklaidą, palaikyti pažangių kaimų judėjimą. Pažangių kaimų sąjūdis nėra panacėja nuo visų kaimo bėdų. Greičiau tai Europos Komisijos raginimas ir valdžiai, ir vietos bendruomenėms ieškoti teritoriniu požiūriu išmintingų sprendimų, kurie atitiktų vietos gyventojų poreikius ir vystymosi potencialą, be to, raginimas vietos bendruomenėms suformuoti savo išgyvenimo ilgalaikę strategiją, besiremiančią mokslo ir technologijų naujovėmis.

6.1. Ižvalgos

Vietos ir tarptautinių organizacijų patirtis, gerosios praktikos pavyzdžiai gali padėti kaimo vystymu suinteresuotiems veikėjams suvokti pagrindinius pažangaus kaimo modelio diegimo principus.

Pažangaus kaimo vystymosi varomosios jėgos: tikslusis ūkininkavimas (žemdirbystė); skaitmeninės ir kitos atviros inovacijoms platformos; dalijimosi ekonomika; žiedinė ekonomika; bioišteklių (atsinaujinančiais) pagrįsta ekonomika; atsinaujinančioji energija; kaimo turizmas, apimantis ekologinį, sveikatai palankų maistą ir poilsį, rekreacinį turizmą; socialinės inovacijos kaimo paslaugų ir verslumo srityje; įtraukiosios socialinės infrastruktūros, partnerystės organizacinio mechanizmo kūrimas ir diegimas.

Diegiant pažangaus kaimo modelį remiamasi principu „iš apačios į viršų“, atsakingai ir metodiškai taikomas LEADER metodas, orientuojamasi į formalių ir neformalių žinių mainus bei integraciją, į kurią sąveikiai įtraukiami visi subjektai. Žinių kūrimas ir mokymai organizuojami visuose projektų įgyvendinimo etapuose.

Skaitmeninės technologijos yra svarbi, bet ne vienintelė priemonė pažangiems kaimams. Įvertinus sėkmingus gyvųjų laboratorijų pavyzdžius galima daryti prielaidą, kad kaimo vietovių pažangą gali paskatinti IT diegimas, nes tai padeda kaimo bendruomenėms kurti socialines inovacijas ir toliau vystyti gyvenamąją vietovę. Socialinės inovacijos ir kaimo vietovės organizacinė kultūra yra ypač svarbios vietos bendruomenių savireguliacijos mechanizmui.

Pažangaus kaimo vystymosi modelis turėtų būti grindžiamas **partnerystės organizacinio mechanizmo pagrindu**, t. y. informavimo, konsultavimo, įtraukimo ir dalyvavimo sprendimų priėmimo, sinchroniško ir nuoseklaus suinteresuotų dalyvių įtraukimo.